

Cocoșul lui Iusuf Aga*

Vecinul meu Iusuf Aga îi murise cocoșul. Am socotit dar de datoria mea ca, îndată ce am aflat de această veste, să mă duc și să-l asigur, că și eu împărtășeam durerea lui.

Cetitorule, nu zîmbi la aceste rînduri și mai ales nu te grăbi să lai în rîs împlinirea aceasta și să zici de o pildă că, de, dacă a murit un cocoș, cumperi altul și nenorocirea nu e tocmai mare.

Sînt cocoși și cocoși. Iar cocoșul, a cărui viață a luat sfîrșit, nu era un cocoș oarecare, ci era cocoșul lui Iusuf Aga, bucuria stăpînului și mindria întregului sat ; faima lui ajunsese departe de tot.

Fiecare din satele învecinate avea cîte ceva cu care se putea lăuda și prin care se deosebea de celelalte.

Așa, bunăoară, sus pe deal era satul cu fîntîna cu apă rece, mai încolo era satul cu pădurea de fag, în spre șes venea satul, care avea o icoană făcătoare de minuni.

Noi aveam cocoșul lui Iusuf Aga. Și desigur nu l-am fi schimbat nici pe fîntîna cu apa cea rece, nici pe falnica pădure de fag și nici chiar pe icoana, de ale cărei minuni se povesteau lucruri așa de frumoase.

Iar cînd vr'un străin întreba de numele satului nostru, i se răspundea : e satul cu cocoșul lui Iusuf Aga.

Stăpînul său îl adusese tocmai din Albania și anume de prin părțile Baratului, unde sînt cocoși vestiți în șapte țări, vestiți pentru vocea lor puternică și armonioasă, pentru frumusețea cîntecului lor care trezea toate ecurile.

Deaceia, cînd în zori de zi cocoșul lui Iusuf Aga se pune pe cîntat, răsunau munții și văile și deșteptau din somn pe cei ce dormeau la o depărtare de șapte poștii.

Vedeți, prin urmare, că pierderea acestui cocoș nu era numai o întimplare neplăcută pentru stăpînul său, ori un prilej

* Din volumul „Spovedanii de cadină” care va apărea în curînd în editura „Viața Romînească”.

de jale și mîhnire pentru gălnele rămase văduve, ci o adevărată nenorocire, pot zice chiar un doliu pentru toți locuitorii satului.

Așa se face că, îndată ce am aflat, că acest cocoș așa de prețios a murit, m'am dus la vecinul meu, ca să-i împărtășesc durerea, de care fusesem cuprins și eu.

L-am găsit pe Iusuf Aga stînd trist și abătut la colțul vetei și sorbind din ceașca cu cafea.

— Ei, Iusuf Aga, îi zic eu, a murit cocoșul nostru. Ce mare pierdere, ce mare nenorocire ! Cum s'a întîmplat asta ?

— Cum s'a întîmplat ? a răspuns dînsul oftînd din greu. Am să-ți povestesc în două cuvinte, căci inima mi-e amărită și n'am putere de vorbă.

Și după ce mai oftă odată din adînc și își duse și mîna la ochi (mi se pare, ca să-și șteargă două lacrimi), Iusuf Aga vorbi :

— Nu se luminase încă de zi și eu m'am trezit din somn. Nevastă-mea dormea.

M'am sculat și mi-am zis : ia să-mi fac singur o cafea. E drept că nevastă-mea o face mai bună, de cît nu m'am încumetat s'o deștept.

Căci tu cunoști gura femeilor. Ar fi început predica ei obișnuită : „Abia adormisem și m'ai trezit, n'am parte de odihnă nici măcar noaptea, mai rabdă și tu fără cafea până ce mă scol...” ce să-ți mai spun ? cred, că și nevastă-ta nu e mai dîhăi decît a mea.

— Care nevastă ? întreb eu mirat. Vecine, durerea după cocoș te face să uiți, că eu nu sînt înșurat.

— Așa e, ai dreptate, să mă erji. Durerea... sărmanul meu cocoș !

Un al treilea ofiat, după care continuă :

— Și așa cum îți spuneam, m'am sculat să-mi fac cafeaua. Știi, că o iau fără zahăr. Nu-ți place și ție tot așa ?

— Nu, eu pun puțin zahăr.

— Nu faci bine, mă povățui Iusuf Aga, încearcă să o iai ca mine și ai să vezi, că e mai plăcută la gust. Căci zahărul... dar să lăsăm vorba asta... Și așa, cum îți spuneam, am făcut cafeaua, cînd ce să vezi ? Nu găseam în toată casa nici un fir de tutun, ca să fac o țigară, căci de cînd e lumea, cafeaua nu se poate lua fără să fumezi.

— Ba se poate lua și altfel, obiectez eu. Uite, de o pildă, vecinul nostru Sali nu fumează și...

— Vecinul nostru Sali, întrerupse Iusuf Aga rîzînd ? Te ții după dînsul ? Știi ce-mi zicea într'o zi ? Cică fumatul scurtează viața omului, atunci cînd se știe și e scris și în cartea cea sfîntă, că omul trăește atîta cît înainte chiar de nașterea lui a hotărît bunul Dumnezeu. Fumatul... reluă sentențios Iusuf

Aga, însă oprindu-se de odată, zise: dar parcă nu era vorba de fumat.

— Da, zic eu, era vorba să-mi spui, cum a murit cocoșul.

La auzul cuvîntului de cocoș Iusuf Aga oftă din nou și zise: — Da, cum a murit cocoșul! Am să-ți povestesc în două cuvinte. ...Nu seam, așa dară, nici un fir de tutun în toată casa. Dacă m'ași duce să cer o țigară vecinului meu Murat? mi-am zis. Știi, Murat, dela care am cumpărat mai acuma o lună o vacă. Nu zic, că am plătit-o scump, căci e vacă tînără și dă lapte mult. Numai aîta, că nu prea e blîndă. Dar e încă tînără și așa sînt tinerețele. Parcă eu am fost altfel, cînd aveam douăzeci de ani mai puțin? Țiu minte, că într'o noapte... dar parcă nu era vorba de asta. Ce voiam să-ți spun?

— Cum a murit cocoșul, îl lămurii eu.

— Da, da, cum a murit cocoșul, repetă dînsul, oftînd pentru a nu știu cîtea oară. ...M'am sculat, așa dar, să mă duc la vecinul Murat, ca să-i cer o țigară, cînd văd că începuse ploaia. Bun, zic eu, dacă plouă așa vr'o zi două, îmi fac arăturile. Știi, că am o bucată de pămînt lîngă moara lui Osman. Și fiindcă veni vorba de Osman, ai aflat, poate, că-i merge rău de tot bietului om.

— Da, am aflat, zic eu.

— Era bolnav de picioare și s'a dus la oraș să se caute la un doctor, despre care se spunea, că e grozav. Cînd a plecat, tot mai putea umbla, dar cînd s'a întors, a venit în cîrji...

Vecine, grăi din nou Iusuf Aga, după o mică pauză. Să nu te iai după vorba femeilor și după cea a doctorilor. Femeile văd totul deandoaselea, iar doctorii se pricep de minune, ca dintr'un om sănătos să facă un bolnav, dar n'am auzit ca pe vr'un bolnav să-l fi făcut sănătos. Căci boala... Dar să lăsăm și vorba asta.

— Să o lăsăm, zic și eu.

— Și așa, cum îți spuneam.. Dar ce voiam, oare, să-ți spun?

— Vroiai să-mi spui, cum a murit cocoșul și mi-ai spus, că n'aveai tutun, că Osman e bolnav, că vaca nu e blîndă, că femeile...

— Lasă încolo și vacă și femei și să venim la bietul meu cocoș.

— Să venim, zic și eu.

— M'am dus, așa dar, la vecinul meu Murat, iar el m'a poftit în casă. Vino, îmi zise dînsul, căci ai să vezi și pe frate-meu. — Cum? e frate-to la tine, îl întreb eu? Care va să zică v'ați împăcat? Căci ți-aduci, poate, aminte că după moartea tatălui lor, ei se certaseră rău de tot din pricina unei vii. Și unul și altul pretindea, că via i se cuvine lui.

Au umblat pe la judecăți, au cheltuit o groază de parale,

iar cînd nu mai aveau ce cheltui, s'au împăcat și au vîndut via pentruca să poată plăti datoriile ce făcuseră cu judecățile. Așa pătesc oamenii, cînd nu vreau să se înțeleagă cu binele. Căci, vezi, vecine, cearta între oameni și mai cu seamă între frați...

Dar parcă voiam să spun altceva ?

— Vroiai, zic, eu, să-mi spui în două cuvinte cum a murit cocoșul.

— Așa este, răspunse el, fără să uite a ofta din nou. Și unde am ajuns ?

— La casa lui Murat.

— Tocmai. Am intrat în casă la Murat și am dat ziua bună și fratelui său, pe care nu-l văzusem demult... Ai aflat, cred, că el se dusesse departe prin străinătăți, inchipuindu-și că acolo e destul să te pleci, ca să strîngi bani cu lopata. A văzut, însă, că nici acolo nu e altfel și că nu curge lapte pe străzi. Iar după ce s'a izbit de pragul de sus, atunci a văzut pe cel de jos, adică atunci și-a dat seamă, că tot e mai bine în sat la noi. Nu-i așa, că-i mai bine în sat la noi, mă întrebă Iusuf Aga ?

— Nu e tocmai rău, răspund eu.

— Da sigur, că nu e rău, pentrucă la noi în sat... Dar să lăsăm satul în pace și să venim la...

— La cocoșul care a murit, mă grăbii eu să-l completez.

— Da, la săracul cocoș (și iarăși nelipsitul oftat). Ce începusem să-ți spun ?

— Vroiai să-mi spui, în două cuvinte, cum a murit acest cocoș.

— Așa este, aprobă Iusuf Aga. Și reluîndu-și șirul povestirii urmă : Pe cînd stăteam, așa dar, de vorbă cu Murat și cu fraele său, iar afară ploua tare, tună de odată puternic, și un fulger luminează toată casa. Murat zise : Să ne păzească D-zeu de vr o nouă nenorocire, așa cum s'a întimplat acum un an, cînd l-a trăznit în pădure pe bietul Mustafa... L-ai cunoscut pe văcarul Mustafa ? mă întrebă Iusuf Aga.

— L-am cunoscut, răspund eu.

— Fie-i țărîna ușoară, adăogă Iusuf Aga, căci om de treabă a fost. Era sărac lipit, dar om cinstit și cu frică de D-zeu. Căci nu bogăția face cinste, ba chiar cei săraci sînt oameni mult mai cum se cade decît cei bogați. Nu ești și tu de aceeași părere ?

— Da, și eu tot așa cred.

— Ce bine îmi pare, că gîndurile noastre se potrivesc, zise Iusuf Aga vesel.

Așa ar trebui să fie între vecini, căci doi vecini, care nu se înțeleg între dînșii sînt ca... Dar să lăsăm vorba asta.

— Să o lăsăm, zic eu.

— Vroiam, dar să zic... reluă dinsul. Dar oprindu-se, mă întrebă încurcat: — Despre ce era vorba?

— Apoi trebuia să fie vorba despre cum a murit cocoșul, pe care văd, că l-ai cam uitat, i-am observat eu cu oare care răutate.

— L-am uitat? E, oare, cu puțință să-l uit? zise Iusuf Aga, oftînd bine înțeles, din nou.

Și întinzîndu-mi chiseaua cu tutun, imi oferi să fac o țigară.

— Vecine, îi zic eu, văd că începi să cam uiți multe lucruri. Ai uitat chiar, că eu nu fumez.

— Așa e, să mă erți, la vîrsta mea nu e tocmai de mirare. Uite, mai acum o săptămînă nevastă-mea îmi spuse să cumpăr niște sare. Știi cu ce m'am întors acasă? Cu trei ocale de smoală! Să-i fi auzit acum gurița! „Tu, care ești așa și pe dincolo, care uiți dela mînă până la gură. Să-mi aducă smoală, cînd eu îi cer sare! Dar să fiarbă în lumea cealaltă numai în smoală și în păcură!“. — Nevastă, îi răspund eu liniștit, cum mi-e firea, dreptcă am uitat să cumpăr sare, n'am uitat însă că fac parte din acea religie, care pe noi bărbații, ori cît de păcătoși am fi, ne trimete în raiu și că acolo în loc de smoală avem munți de pilaf și riuri de lapte și tot felul de siropuri, care de care mai plăcute la gust. Și iarăși nu uita, îi zic eu, că acolo fiecare din noi primește cîte șaptezeci de femei, care de care mai frumoase și că...

— Dar dacă și aceste șaptezeci de femei or fi avînd gura celor de pe pămînt, ce te faci, Iusuf Aga? îl întrebai eu rîzînd.

— Mă lepăd și de raiu și de pilaful lui și mă duc în fundul iadului. Mai bine fierb toată veșnicia în șapte căldări de smoală fierbinte, decît să am parte de astfel de ființe.

După ce se gîndi, încă, puțin, zise din nou: — Dar îmi închipui, că Profetul, în adîncă sa înțelepciune, s'a gîndit la acest lucru, așa că mai de grabă cred, că femeile din raiu sînt mute. Altfel, raiul se preface în iad și nu mai e chip de trăit acolo.

Și după ce trase de cîteva ori din lunga sa lulea, urmă:

— Știi că după religia noastră, femeile ori cît de virtu-oase și de cuminți ar fi ele, totuși nu sînt primite în raiu. Nu-i așa, că și după religia voastră, porțile raiului le sînt închise?

— Nu, îi răspund eu, religia noastră dă voe și femeilor să intre în raiu, însă cred că ele lasă pe pămînt gura și celelalte năravuri rele.

— Așa tot mai merge, zise Iusuf Aga, însă totuși e mai sigur cum a orînduit Profetul nostru.

Căci femeia... dar nici nu merită să ne batem atît capul cu dînsa.

— Să o lăsăm, dară, zic și eu.

— Da, să o lăsăm și să venim la vorba noastră. Spuneam, așa dară, că nevastă-mea... dar, na, iar femeia! Spuneam, așa dară, că... Dar ce spuneam, oare?

— Sare, smoală, raiu, iad...

— Nu, frate, mă întrerupse Iusuf Aga, era parcă vorba de altceva.

— De cocoșul care a murit, îi adusei aminte pentru nu știu a cîtea oară.

— Ah, da, zise el, uit orișice, dar pe dînsul nu-l pot uita. Vroiam, dar, să spun...

— ...În două cuvinte cum a murit, îi întregii eu vorba.

— Asta e, vecine. Unde eram, prin urmare?

— Parcă la vecinul Murat, observai eu.

— Nu, căci plecasem de acolo. Ah, da, acum mi-am adus aminte... După ce am eșit, prin urmare, dela Murat, văd că vremea se îndreptase, căci ploaia se oprise. Atunci mi-am zis: ce ar fi dacă m'ași duce până la livadă? Nu de altceva, dar eu o săptămînă înainte, intraseră într'însa boii lui Giafer și-mi făcuseră pagubă mare. L-am ertat de rîndul acesta, dar el nu e om pe care să-l erți, căci inima lui e plină de răutate și gîndul nu-i e curat. Adeseaori mă întreb: cum poate fi cineva așa de rău? Răutatea îți amărăște viața și nu te lasă să guști nici o plăcere. La urma urmelor, ași înțelege să faci rău unui dușman, dar unui oim din sat, unui cunoscut, nu-i o rușine a-cesta?

— O rușine, repet eu.

— Ce vrei, vecine! zise Iusuf Aga, înfierbîntîndu-se! S'a stricat lumea, nu mai sînt vremile de odinioară. Îmi spunea unul, care a umblat prin lume și a cetit și cărți sfinte, că toate acestea sînt semne că sfîrșitul lumii e aproape.

— Cred că mai e mult până atunci, îi obiectai eu.

— Să nu zici o vorbă ca aceasta, vecine, mă sfătui părintește Iusuf Aga. Seceta din vara trecută, boala care a dat în vaci, un măr care a înflorit în Februarie și alte multe, nu sînt oare toate acestea semne că ne pîndește o mare primejdie și că ceva groaznic plutește deasupra capetelor noastre?

— O fi și așa, zic eu, ca să pun un capăt acestei vorbe.

— Nu o fi, dar așa este. Nu degeaba am văzut eu soarele înainte ta. Orice ai zice tu, dar are și bătrîneța partea ei cea bună. Dar voi tinerii sînteți obișnuiți să luați în ris spusele celor cărora le-a albit părul. Așa, bunăoară, mai alaltăeri mă întîlnesc cu cineva, care... Dar să lăsăm această poveste, căci e cam lungă, iar azi eu n'am poftă de vorbă.

— Văd, zic eu.

- Și precum îți spuneam : Dar ce-ți spuneam, oare ?
- Că pe ziua de azi oamenii sînt răi, că se apropie sfîrșitul lumii, că a dat o boală în vaci și că oamenii bătrîni...
- Bine, toate astea sînt bune, parcă alta fuse vorba noastră.
- Cam așa e, răspund eu. Vorba noastră era, ca să-mi spui în două cuvinte cum a murit cocoșul.
- Cum a murit cocoșul ?
- Ei, da, cum a murit.
- Nu știu nici eu cum a murit ! încheie nemîngîiatul meu vecin Iusuf Aga, care „n’avea poftă de vorbă“.

N. Batzaria
